

Researcher: Social Science Studies

(2017) Cilt 5, Sayı IV, s. 770-789

RSSS
ISSN:2148-2691

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersine İlişkin Görüşleri

Tekin ÇELİKKAYA¹, Mutlu KÜRÜMLÜOĞLU²

Özet

Anahtar Kelimeler

Günümüzde bilgi ve bilgiyi kullanma becerisi önemli olduğu için bilginin en etkili nasıl öğretileceği ve kullanılacağı önem arz etmektedir. Bilgiye ulaşma ve kullanabilme yollarını bilen bireylerin yetiştirilmesi ancak derslerde etkin öğretim araç-gereç ve materyal (ÖAGM) kullanımı ile gerçekleşebilir. Bunun için hizmet öncesi eğitimde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı (ÖTMT) dersiyile öğretmen adaylarına bu araç-gereç ve materyallerin yapım ve kullanım gibi beceriler kazandırılmaya çalışılmalıdır. Bu araştırmanın amacı, ÖTMT dersinin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına neler kazandırdığını ortaya koymak amacıyla bu derse ilişkin görüşlerini belirlemek olup çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Çalışma grubu, 2016-2017 eğitim-öğretim güz döneminde Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler eğitimi anabilim dalında öğrenim gören uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen 52 kız (%68,42) ve 24 erkek (%31,58) erkek olmak üzere toplam 76 Sosyal Bilgiler öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırmada, Çelikkaya (2017) tarafından geliştirilen açık uçlu 5 sorudan oluşan yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış olup verilerin çözümlenmesinde içerik analizi türlerinden tümevarımcı analiz kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğretmen adayları ÖTMT dersinin öğretmenlik meslek bilgisine katkısını **en çok** farklı materyallerle nasıl verimli ders işleneceğini öğretmesi, **en az** ise el becerilerini geliştirmesine katkı sağlaması olarak ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları en çok harita materyalini en az ise grafik-diyagram materyalini kullanmayı tercih etmişlerdir. Bunları sırasıyla film-video, albüm, diorama, maket-model, histomap materyalleri takip etmektedir. Materyallerin tercih sebeplerine ilişkin olarak, dikkat çekici olmaları, bilginin kalıcılığını arttırması, konunun öğrenilmesini kolaylaştırması gerekçeleri ileri sürülmüştür.

Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı
Sosyal bilgiler öğretmen adayları.

¹ Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi/Eğitim Fakültesi/Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, tcelikkaya@gmail.com

² Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Yüksek Lisans Öğrencisi. Ahi Evran Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, dnmnutlu@gmail.com

Opinion Of Social Studies Preservice About The Intructional Tecnologies And Material Desing Coruse

Abstract

Nowadays, the skill of using knowledge and information is important, so how to teach and use information most effectively is important. Individuals who know how to access and use information can only be trained by using effective Instructional Technologies and Material Desing (ITMD) in their courses. Preservice teacher should be given skills such as making and using these tools and materials with Instructional Technology and Material Design (ITMD) course in pre-service education. For which qualitative research method case studies have been used. The aim of this research is to determine what the social science preservice teacher have gained with the ITMD lesson. The study group consisted of 52(68.42%) girls and 24 (31.58%) boys a total of 76 social studies preservice teacher, determined by the appropriate sampling method in the department of social studies education of Ahi Evran University in the fall semester of 2016-2017 education. A structured interview form consisting of 5 open-ended questions developed by Celikkaya (2017) was used in the research. In the analysis of data was used inductive analysis from types of content analysis. As a result; preservice teacher, contribution to teaching profession knowledge of ITMD course expressed teaching how to work efficiently with the most different materials and at least to contribute to the development of handicrafts. Preservice teacher preferred to use at the most the map material and at least graphic-diagram material. These are followed respectively by film-video, album, diorama, model-model, histomap materials. Common grounds for the reasons for the choice of materials have been put forward being remarkable, to increase the permanence of information, facilitating learning of the subject.

Keywords

Instructional Technologies and
Material Desing
Social Studies Preservice Teacher

GİRİŞ

Günümüzde bilgi ve bilgiyi kullanma becerisi önemli olduğu için bilginin en etkili nasıl öğretileceği ve kullanılacağı önem arz etmektedir. Bilgiye ulaşma ve kullanabilme yollarını bilen bireylerin yetiştirilmesi ancak derslerde etkin öğretim araç-gereç ve materyal (ÖAGM) kullanımı ile gerçekleşebilecektir. Değişen ve gelişen dünyada öğretmenlerin 21. yüzyılın etkin bireylerini yetiştirmek için gösterdikleri çabada, ÖAGM'lerin yeri ve önemi oldukça fazladır. Çünkü eğitim ortamlarında ÖAGM'leri kullanmak, öğrenende somut yaşantıların ve dolayısıyla edinmiş oldukları bilgilerin daha fazla kalıcı olmasını sağlayacaktır (Çelikkaya, 2013:77).

Geçmişten günümüze hemen hemen bütün toplumlarda öğretmen statüsünde bulunan kişiler bir bilgiyi başkasına aktarırken o dönemin özelliklerini yansıtan bir araç-gereçten yararlanmışlardır (Sarıtaş, 2007:55). Günümüzde bilginin artması ve teknolojinin gelişmesi ile birlikte eğitim sistemimizde de değişim ve dönüşümler yaşanmaktadır. Meydana gelen değişim ve dönüşümlerden biri de öğretmen niteliğini artırmaya yönelik olarak öğretmenlik formasyon programlarında yerini alan öğretmenlik meslek bilgisi derslerinden biri olan "Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı" (ÖTMT) dersidir. ÖTMT dersi, öğretmenlik meslek dersleri içinde yer alan önemli derslerden biridir. Bu dersin tarihçesine bakıldığında, ilk olarak 1998-1999 eğitim öğretim yılından itibaren öğretmen yetiştiren programlarda formasyon dersi olarak "Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme" adı altında verilmeye başlandığı 2006-2007 yılında yapılan değişikliklerle dersin adının, "Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı" olarak değiştirildiği görülmektedir (Yüksek Öğretim Kurulu [YÖK], 2007a). YÖK (2007b) tarafından belirtilen kur tanımına göre ÖTMT dersinin içeriği "*Öğretim teknolojisi ile ilgili kavramlar, öğretim teknolojilerinin öğretim sürecindeki yeri ve kullanımı, çeşitli öğretim teknolojilerinin özellikleri, uygun teknoloji planlamasının yapılması ve yürütülmesi, okulun ya da sınıfın teknoloji ihtiyaçlarının belirlenmesi, öğretim teknolojileri yoluyla iki ve üç boyutlu materyaller geliştirilmesi, öğretim gereçlerinin geliştirilmesi (çalışma yaprakları, etkinlik tasarlama, tepegöz saydamları, slaytlar, görsel medya (VCD, DVD) gereçleri, bilgisayar temelli gereçler), çeşitli nitelikteki öğretim gereçlerinin değerlendirilmesi, eğitim yazılımlarının incelenmesi, internet ve uzaktan eğitim, görsel tasarım ilkeleri, öğretim materyallerinin etkinlik durumuna ilişkin araştırmalar, Türkiye'de ve dünyada öğretim teknolojilerinin kullanım durumu.*" şeklinde belirtilmiştir. Ancak burada belirtilen kur tanımındaki tepegöz saydamları, VCD, DVD araç-gereç ve materyalleri teknolojik gelişmelerden dolayı (Akıllı tahta, projeksiyon) kullanılmamaktadır.

Çoğu kez eğitim teknolojisiyle eş anlamlı olarak kullanılan öğretim teknolojisi terimi, Şahin Yanpar ve Yıldırım (1999:4) tarafından öğrenme-öğretme ortamının en etkin şekilde düzenlenmesi için gösterilen sistematik ve planlı etkinlikler bütünü olarak tanımlanırken; Demircioğlu (2014:10) ise sağlıklı öğrenmelerin meydana gelebilmesi için öğretim ortamlarının teknolojik açıdan düzenlenmesi ve bu ortamların daha verimli bir hale getirilmesi için yapılan bilimsel çalışmalar süreci olarak tanımlamaktadır.

Eğitim Fakülteleri'nde zorunlu ders olarak okutulan ÖTMT dersi ile öğretmen adaylarının çeşitli öğretim teknolojilerinin özelliklerini (bunların birbirlerine göre yararları ve sınırlılıkları, kullanım alanları vb.) bilme ve bunları kullanabilme becerileri kazanmış olmaları gerekir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının derslerinde kullanmak üzere yeni öğretim materyalleri geliştirebilmeleri ya da var olan materyallerin niteliklerini değerlendirebilmeleri yeterlilikleri de kazanmış olmaları gerekir. Öğretmenlerin etkili

öğretim materyalleri hazırlama yeterliliklerine sahip olabilmeleri için bunların öğretim ortamlarındaki işlevlerini, bunları hazırlarken dikkat edilmesi gereken ilkeleri ve yaygın kullanılan materyal türlerinin yarar ve sınırlılıkları ile bunların seçiminde ve kullanımında dikkat edilecek özellikleri de iyi bilmeleri gerekir. Öğretmen adaylarının bunları bilgi düzeyinde değil uygulama hatta değerlendirme düzeylerinde kazanmaları ileride mesleki yaşantılarında materyal geliştirmelerinde onlara yardımcı olacaktır (Gündüz ve Odabaşı, 2004:46). Eğitim sisteminin başarısı temelde, sistemi işletecek ve onu başarıya götürecektir olan öğretmenin niteliklerine bağlıdır. Bu durum, öğretimin çeşitli basamaklarında görev yapacak öğretmenlerin nitelikleri üzerinde dikkatle ve önemle durulmasını gerektirmektedir. Çünkü öğretmenin niteliği, eğitimin niteliğini olumlu ya da olumsuz biçimde etkilemektedir (Gültekin, 2002:50). Bu da ancak öğretmenlik meslek bilgisi derslerini iyi bir şekilde öğrenmeleri ve bunları hayata geçirmeleriyle mümkün olacaktır. Nitelikli ve verimli bir eğitim için eğitim programlarının ayrılmaz bir parçası olan ders araç-gereçlerinden faydalanma yoluna gidilmesi son derece önemlidir (Nalçacı ve Ercoşkun, 2005:142). Ders araç-gereçlerinden faydalanma konusu ile ilgili olarak 2005 Sosyal Bilgiler programının 17 genel amacı arasından 3 genel amaç ile ÖAGM'lere ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur. Bu maddeler şu şekildedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2012 Akt:Çelikkaya, 2013:84):

- ✓ Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
- ✓ Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
- ✓ Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.

Öğretmenlerin sınıf içinde etkin bir şekilde öğretim yapabilmeleri için, öğretim teknolojisi kullanımı ile ilgili becerileri kazanmaları ve bunları etkin bir şekilde uygulamaları gerekmektedir. Bunun için bu beceriler hizmet öncesi eğitimde ÖTMT dersiyle öğretmen adaylarına kazandırılmaya çalışılmalıdır. Bu araştırmanın amacı, ÖTMT dersinin Sosyal Bilgiler öğretmeni adaylarına neler kazandırdığını ortaya koymaktır.

ÖTMT dersi ile ilgili çeşitli branşlardaki öğretmen adayları ile yapılan çalışmalar dikkat çekmektedir. Acer (2011) Okulöncesi öğretmen adaylarının; Alım (2015) Coğrafya öğretmen adaylarının; Çalışoğlu (2015) ile Bektaş, Nalçacı ve Ercoşkun, (2009) Sınıf öğretmeni adaylarının; Geçer Kolburan (2010) Teknik öğretmen adaylarının; Güneş ve İskenderoğlu Aydoğdu (2014) Matematik öğretmen adaylarının; Özer ve Tunca (2014) Yabancı Diller, Okulöncesi, Resim-İş ve Beden Eğitimi öğretmen adaylarının; Öztürk ve Öztürk Zayimoğlu (2015) ve Çelikkaya (2017) ise Tarih öğretmen adaylarının; Sevim (2014) ve Yaman (2007) Türkçe öğretmeni adaylarının materyal hazırlama ve kullanıma yönelik görüşlerini belirlemeye çalışmışlardır. Sosyal Bilgiler öğretmeni adayları ile yapılan çalışmaya rastlanmamış olması ve bu alandaki öğretmen adaylarının bu derse ilişkin görüşlerinin ortaya konularak derse ilişkin katkı, eksiklik ve öneri konusunda literatüre katkı sağlayacak olması bu çalışmayı önemli kılmaktadır.

Problem Cümlesi

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının ÖTMT Dersine İlişkin Görüşleri Nelerdir?

Alt Problemler

1. ÖTMT dersinin Sosyal Bilgiler programındaki gerekliliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
2. ÖTMT dersi öğretmenlik mesleği adına size ne gibi katkılar sağlamıştır?
3. ÖTMT dersi materyallerini hazırlarken hangi güçlüklerle karşılaştınız? Bu güçlükleri nasıl aşmaya çalıştınız?
4. Öğretmen olduğunuzda hangi materyalleri niçin hazırlamayı düşünürsünüz?
5. Gelecek yıllarda ÖTMT dersinin içeriğine eklenmesini önerebileceğiniz etkinlikler nelerdir? Siz olsaydınız dersi nasıl işlerdiniz?

YÖNTEM

Bu araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının almış oldukları ÖTMT dersine ilişkin görüşlerini belirlemek için nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde inceleyen, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların açıkça belli olmadığı, değişik kaynaklardan edinilen kanıtların kullanılarak sistemli ve derinlemesine incelendiği görgül bir araştırma desenidir (Yin,1989: 23).

Çalışma Grubu

Araştırma grubu, 2016-2017 eğitim-öğretim güz döneminde Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören ve ÖTMT dersini alarak bu dersle ilgili araç-gereç ve materyal ürettiği için uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen 52 kız (%68,42) ve 24 erkek (%31,58) olmak üzere toplam 76 Sosyal Bilgiler öğretmen adayından oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırma kapsamında ÖTMT dersine yönelik görüşleri alınacak öğretmen adaylarına verilen ÖTMT dersinin içeriğine YÖK kur tanımına ilave olarak şu konularda eklenmiştir:

- ✓ Eğitim ortamlarında iletişim /İletişim nedir? / İletişimin öğeleri / Öğretme-öğrenme sürecinde iletişim
- ✓ Öğretim materyallerinin tasarlanması, hazırlanması ve seçimi
- ✓ Senkronik tarih şeridi, ışıklı ve magnetik puzzle harita, gazete ve fotoğraf albümü, film ve fotoğraf kullanımı, kavram karikatürü
- ✓ Materyal sunumları
- ✓ Eğitim ortamlarında geliştirilen materyallerin değerlendirilmesi

ÖTMT dersinde 6 hafta boyunca teorik içerik verilmiştir. Bunu izleyen sonraki 7 hafta da ise konu ve materyal durumuna göre öğretmen adayları ikişer ya da üçer kişilik gruplara ayrılmıştır. Bu gruptaki öğretmen adayları, 5., 6. ve 7. sınıf 2005 Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan konular için iki boyutlu, üç boyutlu ve bilgisayar destekli materyaller hazırlamışlar ve bunları sınıfta sunmuşlardır.

Öğretmen adayları tarafından 14 farklı öğretim materyali geliştirilmiştir. Bu çalışmada örnek oluşturmak amacıyla sadece öğretmen adayları tarafından kullanılması düşünülen 10 öğretim materyalinin görseline yer verilmiştir (Ekler). Materyallerin geliştirilmesinin her aşamasında öğretim üyesi ve materyali hazırlayan öğrenciler birlikte çalışmışlardır. Öğretim üyesi süreç içerisinde teorik sunumları, materyal geliştirme aşamasında rehberlik ve dönüt-

düzeltilme işlemlerini gerçekleştirmiştir. Araştırmada veriler Çelikkaya (2017) tarafından geliştirilen açık uçlu 5 sorudan oluşan yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme formu, adayların (iki grup) uygun bir ders saatinde, gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra her grup için ayrı zamanlarda 40 dakikalık bir zaman diliminde gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi türlerinden tümevarımcı analiz kullanılmıştır. Tümevarımcı analiz, kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak amacıyla yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 242). Yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen verileri araştırmacılar ayrı ayrı kodlamışlardır. Güvenirlik için her iki araştırmacı tarafından yapılan kodlamalar üzerinde bütün karşılaştırmalarda *görüş birliği* ve *görüş ayrılığı* sayıları tespit edilerek, araştırmanın (iç) güvenilirliği Miles ve Huberman'ın (1994:64) formülü (Güvenirlik = Görüş Birliği / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) kullanılarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman'a (1994:64) göre, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun % 90'a yaklaşması ya da % 90'ı geçmesi durumunda arzu edilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olmaktadır. Bu araştırmaya özgü olarak gerçekleştirilen güvenilirlik çalışmasında toplamda % 91 oranlarında bir uzlaşma (güvenirlik) sağlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma kapsamında sorulan soruların sıralaması esas alınıp sorulara verilen cevaplar tablolaştırılarak sunulmuştur. Verileri desteklemek için öğrencilerin görüşlerine yer verilerek, kız öğretmen adayları için K1,K2,K3,...K52; erkek öğretmen adayları için E1,E2,E3,...E24 kodları kullanılmıştır.

Tablo 1.ÖTMT Dersinin Sosyal Bilgiler Programındaki Gerekliliğine İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Görüş	f
Konunun daha iyi anlaşılmasını sağlıyor.	60
Dersin zevkli ve eğlenceli hale gelmesini sağlıyor.	50
Öğretmenin işini kolaylaştırıyor.	20
Öğrencinin aktif hale gelmesini sağlıyor.	12
Öğrencinin el becerisi gelişiyor.	7
Planlı ve sistemli çalışmayı öğretiyor.	3
Öğrencinin kendisinde var olan yeteneğinin farkına varabilmesini sağlıyor.	2
Çağın gerektirdiği eğitim sistemine ayak uydurmayı sağlıyor.	2
Öğretmenin iletişim becerisini geliştiriyor.	2
Toplam	158

Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin bulgulara ulaşmak amacıyla Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına “ÖTMT dersinin Sosyal Bilgiler programındaki gerekliliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuş ve öğretmen adaylarının bu soruya verdikleri cevaplar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde öğretmen adayları ÖTMT dersinin gerekliliğini *en çok* konunun daha iyi anlaşılmasını sağlaması (60), sonrasında dersin zevkli ve eğlenceli hale gelmesini sağlaması (50), dersin eksikliğini tamamlaması (34) sonrasında ise öğretmenin işini kolaylaştırması (20), öğrenciyi aktif hale getirmesi (12), öğrencinin el becerisini geliştirmesi (7); *en az* da çağın gerektirdiği eğitim sistemine ayak uydurmayı sağlaması (2) öğrencinin kendisinde var olan yeteneğin farkına varabilmesini sağlaması (2) öğretmenin iletişim becerisini geliştirmesi(2) ile planlı ve sistemli çalışmayı öğretmesi (3) ifadeleri ile belirtmişlerdir.

Konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamasına ilişkin K2 bu durumu “Öğrenci açısından ele alırsak; anlatılan konuların anlaşılma düzeyini kolaylaştırma ve daha anlaşılabilir hale gelmesini sağlamaktadır. Öğrenciler basit, anlaşılır ve akılda kalıcı bir ders görme imkânı bulmaktadır”

Dersin zevkli ve eğlenceli hale gelmesine ilişkin E3 bu durumu “ÖTMT’de öğrenciler materyalle uğraşarak eğlenecekleri içinde derste sıkılmazlar.”

Öğretmenin işini kolaylaştırmasına ilişkin K2 bu durumu “Öğretmenin dersinin anlatımını kolaylaştırması, zamandan kazanması ve akıcı bir şekilde dersi anlatmasını sağlar.”

Öğrencinin aktif hale gelmesini sağlamasına ilişkin E3 bu durumu “Öğrencilerin bu dersi yaparak, yaşayarak öğrenmeleri açısından, dersin grafikler, haritalar eşliğinde işlenmesi öğrencileri dersin odağına alarak ilgi ve alakalarını artırır, öğrencilerin derse aktif katılımını sağlar.” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Tablo 2. ÖTMT Dersinin Öğretmenlik Mesleği Adına Öğretmen Adaylarına Sağladığı Katkılara İlişkin Görüşler

Görüş	f
Farklı materyallerle nasıl verimli ders işleneceğini öğrendim.	50
Konuya uygun materyal seçmeyi/yapmayı öğrendim.	33
Materyaller ile dersin eğlenceli hale nasıl gelebileceğini öğrendim.	22
İletişim becerim gelişti.	17
Özgüvenim arttı.	15
Öğretmenlik mesleğini öğrendim	13
Planlı ve disiplinli çalışarak zamanı etkin kullanmayı öğrendim.	12
Alan bilgisi eksiliğimi fark ettim.	6
El becerilerim gelişti.	4
Toplam	172

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin bulgulara ulaşmak amacıyla Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına “ÖTMT dersi öğretmenlik mesleği adına size ne gibi katkılar sağlamıştır?” sorusu sorulmuş ve öğretmen adaylarının bu soruya verdikleri cevaplar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde öğretmen adayları ÖTMT dersinin öğretmenlik meslek bilgisine katkılarını *en çok* farklı materyallerle nasıl verimli ders işleneceğini öğretmesi (50), *en az* da el becerilerini geliştirmesi (4) ifadeleri ile belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra sağlamış olduğu diğer katkılar arasında ise konuya uygun materyal seçmeyi/yapmayı öğretmesi (33), materyaller ile dersin eğlenceli hale nasıl gelebileceğini öğretmesi (22), iletişim becerilerini geliştirmesi (17), özgüvenlerinin artması (15), öğretmenlik mesleğini öğretmesi (13), planlı ve disiplinli çalışarak zamanı etkin kullanmayı öğretmesi (12), alan bilgisi eksikliklerinin farkına varmayı sağlaması (6) ifadeleri ile belirtmişlerdir.

Farklı materyallerle nasıl verimli ders işleneceğini öğretmesine ilişkin E16 bu durumu *“Bir dersi anlatırken kuru kuruya anlatmak yerine öğrencinin daha iyi anlaması ve konuyu iyi kavraması için materyal yapıp öğrenciye öğrenme aşamasında yardımcı olmam gerektiğini, öğrencinin öğrenmesi için farklı yolların denenmesi gerektiğini öğrendim.”*

Konuya uygun materyal seçmeyi/yapmayı öğrenmelerine ilişkin E9 bu durumu *“Materyal dersi benim ufkumu genişletti diyebilirim; çünkü önceleri nasıl ders anlatacağımı, hangi tür materyalleri bilmezken bunların ayrımını yapar oldum.”*

Materyaller ile dersin eğlenceli hale nasıl gelebileceğini öğrenmelerine ilişkin K50 bu durumu *“ÖTMT dersi ile öğrencilere kalıcı bilgileri nasıl aktaracağımı, onlar için dersi eğlenceli kılmayı ve ders boyu dikkatlerini dağılmadan derse nasıl odaklanmalarını sağlayacağımı öğrendim.”*

İletişim becerilerini geliştirmelerine ilişkin K3 bu durumu *“Ders anlatımı yaparken hitap ve konuşma açısından kendini ve konuyu ifade etme konusunda faydaları oldu.”*

Özgüvenin artmasına yönelik ilişkin E11 bu durumu *“Toplum önünde ders anlatmayı, öğretmenlik yetilerimin pekişmesine, özgüvenimin artmasına yardımcı oldu.”*

Öğretmenlik mesleğini öğrenmelerine ilişkin K39 bu durumu *“ÖTMT dersi bizleri daha donanımlı hale getiriyor. Öğretmenliğin tahtaya çıkıp ya da oturduğumuz yerden ders anlatmaktan daha öte bir yanı olduğunu öğretip, en büyük katkısı da iyi ve öğrencilerini düşünen bir öğretmenin nasıl olacağını öğretmiştir.”*

Planlı ve disiplinli çalışarak zamanı etkin kullanmayı öğrenmelerine ilişkin E23 bu durumu *“Derse önceden planlı ve programlı şekilde giderek daha kaliteli ders işleyeceğimi öğrendim.”*

Alan eksikliğini fark etmelerine ilişkin K16 bu durumu *“Bu ders bana anlatacağım bir konuya hâkim olma durumuyla birlikte kendimi bilgi bazında donanımlı hale getirmem gerektiğini sağladı.”*

El becerilerinin gelişmesine ilişkin E20 bu durumu *“Daha önce hiç yapmadığımız lehim ve devre bağlama işlerini öğrendik. Bir öğretmenin aynı zamanda teknik konuda da elinin yatkın olması gerektiğini düşünüyorum ve bu ders bu konuda bizlere biraz katkı sağladı.”* cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Tablo 3. Materyalleri Hazırlarken Karşılaşılan Güçlükler ve Bunları Aşma Yollarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Güçlük	Aşma yolları	f	Toplam
Materyalin tasarımı ve hazırlama aşaması	Araştırma yaparak	44	60
	Dersin hocasına danışarak	6	
	Arkadaşlarla yardımlaşarak	6	
	Arkadaşlarla Beyin fırtınası yaparak	2	
	Planlı çalışarak	2	
Materyalin yapım aşaması	Deneme-yanılma yoluyla	31	76
	Pratik zekâmızı kullanarak	20	
	Araştırma yaparak	13	
	Dersin hocasına danışarak	5	
	Arkadaşlarla yardımlaşarak	4	
	Uykudan fedakârlık yaparak	3	
Materyalin sunum aşaması	Dersin hocasına danışarak	2	4
	Arkadaşlarla yardımlaşarak	1	
	Araştırma yaparak	1	
Grup üyelerinin anlaşmazlığı	Uygun zamanlarda bir araya gelerek	4	11
	Üstüme düşen sorumluluğu yerine getirerek	2	
	Fedakârlık yaparak	2	
	Ortak fikirde buluşarak	1	
	Sabrederek	1	
	Üyeler arasında görev dağılımı yaparak	1	

Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin bulgulara ulaşmak amacıyla Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına “ÖTMT dersi materyallerini hazırlarken hangi güçlüklerle karşılaştınız? Bu güçlükleri nasıl aşmaya çalıştınız?” sorusu sorulmuş ve öğretmen adaylarının bu soruya verdikleri cevaplar Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adayları ÖTMT dersinde materyal hazırlarken *en çok* materyal yapımı aşamasında (76), materyal tasarımı ve hazırlama aşamasında (60), *en az* ise materyalin sunum aşamasında (4) ve grup üyeleri arasındaki anlaşmazlık (11) gibi güçlüklerle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Materyalin yapım aşamasında karşılaşılan sorunları *en fazla* deneme yanılma yöntemi (31) ile çözmeye çalışmışlarken, materyalin tasarımı ve hazırlama aşamasında ise araştırma yaparak (44) çözmeye çalışmışlardır. *Materyalin yapım* aşamasında pratik zekâları kullanarak (20), araştırma yaparak (13), dersin

hocasında danışarak (5), arkadaşlarla yardımlaşarak (4) ve uykudan fedakârlık yaparak (3); *materyalin tasarımı ve hazırlama* aşamasında dersin hocasına danışarak (6), arkadaşlarla yardımlaşarak (6), beyin fırtınası yaparak (2) ve planlı çalışarak (2); *materyalin sunum* aşamasında dersin hocasına danışarak (2), araştırma yaparak (1) ve arkadaşlarla yardımlaşarak (1); *grup üyelerinin anlaşmazlığı* sorununu ise uygun zamanlarda buluşarak (4), üstüme düşen sorumluluğu yerine getirerek (2), fedakârlık yaparak (2), ortak fikirde buluşarak (1), sabrederek (1) ve üyeler arasında görev dağılımı yaparak (1) çözmeye çalışmışlardır.

Materyal tasarımı ve hazırlık aşamasında karşılaşılan güçlükleri aşma yollarına ilişkin K9 bu durumu "*Histomapi hazırlarken 1400-1500 yılları arasında bilimsel ve teknolojik gelişmeleri bulmamız çok zor oldu. Bu zorluğu ise ülkelerin bilim adamlarını tek tek araştırarak çözmeye çalıştık.*", K3 bu durumu "*Öncelikli olarak karşılaştığımız zorluk istediğimiz maketin piyasada bulunmaması idi. Bu güçlüğü hocamızın farklı maketler konusunda önerileri ile aştık.*" K34 ise bu durumu "*Materyal için gerekli olan malzemeleri temin etmekte çok zorlandık. Bulmak için çok fazla araştırma yapmamız gerekti fakat bulamadık. Bunun yerine başka ne kullanabiliriz diye düşündük ve kendimiz ortaya bir malzeme çıkarmaya çalıştık.*" cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Materyal yapımı aşamasında karşılaşılan güçlükleri aşma yollarına ilişkin E2 bu durumu "*Albümde resimler arasında oran ve orantı sağlamak zordu, küçüldüğünde orijinal görüntüsü bozuluyordu. Bunu sağlamak için birçok program kullanılarak, ölçülerek ve aynı şekli vermek için deneme yanılma yoluyla gerçekleştirildi.*" derken, K2 bu durumu "*Renkli ampul alınması gerekirken biz beyaz alıp oje ile boyadık. Çünkü renkli ampuller hem pahalıydı hem eksikti. Bu şekilde bir çözüm üreterek üstesinden geldik.*" K39 ise bu durumu "*Hayatımda hiç strafor ile ilgili bir şey hazırlamadığım için straforun kesilmesi, yapıştırılması gibi konularda zorlandım. bu sorunumu en iyi strafor nasıl kesilir, iyi bir şekilde nasıl yapıştırılır gibi konularda internet üzerinden baya bir araştırma yaparak aştım.*" cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Materyal sunum aşamasında karşılaşılan güçlükleri aşma yollarına ilişkin E13 bu durumu "*Bu materyalin bitiminde sınıfta bunu sunmamız gerekiyordu. Yaşadığım en büyük zorluk buydu galiba, çünkü arkadaşım sunumu hazırlamamıştı. Hocamın bana tanıdığı ek süre zarfında tamamlayıp görevimi yerine getirdim.*" cümlesi ile ifade etmiştir.

Grup üyelerinin anlaşamaması aşamasında karşılaşılan güçlükleri aşma yollarına ilişkin K34 bu durumu "*Materyali hazırlamamız için gerekli ortamı bulmakta zorluk çektik. Bunu ise uygun zamanlarda bir araya gelip çalışarak atlattık.*" derken E24 ise bu durumu "*Bir ekip çalışması olması ve ortak çalışma gerektirdiği için çalışmaların aksamaması ve bilhassa vazife paylaşımında görevlerin aksatılmaması için fedakârlık yaptık ve geriye kalan görevleri de kendimiz yaptık.*" cümleleri ile ifade etmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Öğretmen Olduklarında Hangi Materyalleri Hangi Gerekçelerle Tercih Etmelerine İlişkin Görüşleri

Materyal	Gerekçe	f	Toplam
Harita	Dikkat çekici olduğu için	17	56
	Kalıcılığı arttırdığı için	15	
	Konuyu daha ayrıntılı öğrettiği için	9	
	Konunun öğrenilmesini kolaylaştırdığı için	7	
	Dersi zevkli ve eğlenceli hale getirdiği için	5	
	Tekrar tekrar kullanılabilir olduğu için	3	
Film-Video	Dikkat çekici olduğu için	11	53
	Kalıcılığı arttırdığı için	10	
	Hazırlanması kolay olduğu için	7	
	Konunun öğrenilmesini kolaylaştırdığı için	7	
	Maliyeti az olduğu için	6	
	Öğrenciyi aktif hale getirdiği için	6	
	Milli bilincin oluşmasını sağladığı için	6	
Albüm	Kalıcılığı arttırdığı için	12	32
	Dikkat çekici olduğu için	8	
	Hazırlaması kolay olduğu için	6	
	Maliyeti az olduğu için	4	
	Dersi eğlenceli hale getirdiği için	2	
Diorama	Kalıcılığı arttırdığı için	9	28
	Dikkat çektiği için	7	
	Konuları 3 boyutlu canlandırdığı için	7	
	Öğrenmeyi kolaylaştırdığı için	5	
Model-Maket	Konunun öğrenilmesini kolaylaştırdığı için	13	25
	Kalıcılığı arttırdığı için	5	
	Hazırlaması kolay olduğu için	2	
	Maliyeti az olduğu için	2	
	Dersi zevkli ve eğlenceli hale getirdiği için	3	
Histomap	Zaman ve kronoloji becerisini geliştirdiği için	9	14
	Kalıcılığı arttırdığı için	4	
	Hazırlaması kolay olduğu için	1	
Grafik-Diyagram	Konunun öğrenilmesini kolaylaştırdığı için	9	12
	Dersi zevkli hale getirdiği için	3	

Araştırmanın dördüncü alt problemine ilişkin bulgulara ulaşmak amacıyla Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına "Öğretmen olduğunuzda hangi materyalleri niçin hazırlamayı

düşünürsünüz? " sorusu sorulmuş ve öğretmen adaylarının bu soruya verdikleri cevaplar Tablo 4' te gösterilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adayları **en çok** harita (56) materyalini tercih ederken **en az** grafik diyagram (12) materyalini tercih etmişlerdir. Bunları sırasıyla film-video (53), albüm (32), diorama (28), model-maket (25), histomap (15) materyalleri takip etmektedir. **Harita** materyalini kullanmada *en çok* dikkat çekici olması (17) *en az* tekrar tekrar kullanılabilir olması (3); **Film-video** materyalini kullanmada *en çok* dikkat çekici olması (11) *en az* maliyeti az olması (6) öğrenciyi aktif hale getirmesi (6) ve milli bilincin oluşmasını sağlaması (6); **Albüm** materyalini kullanmada *en çok* konunun kalıcılığını arttırması (12) *en az* dersi zevkli ve eğlenceli hale getirmesi (2); **Diorama** materyalini kullanmada *en çok* bilginin kalıcılığını arttırması (9) *en az* öğrenmeyi kolaylaştırması (5) **Model-maket** materyalini kullanmada *en çok* konunun öğretilmesini kolaylaştırması (13), *en az* hazırlaması kolay ve maliyetin az olması (4); **Histomap** materyalini kullanmada *en çok* zaman ve kronoloji becerisini geliştirmesi (9), *en az* hazırlamasının kolay olması (1); **Grafik-diyagram** materyalini kullanmada *en çok* konunun öğrenilmesini kolaylaştırması (9) *en az* ise dersi zevkli hale getirmesi (3) gerekçeleri ifade edilmiştir.

Harita kullanımının gerekçelerine ilişkin E12 bu durumu "*Işıklı harita, öğrencilerin dikkatini en iyi şekilde çekebilecek ve derslerin daha verimli geçmesini sağlayacaktır.*" K3 bu durumu "*Öncelikle ışıklı harita hazırlamayı düşünüyorum. Kullanma sebebi de öğrencinin ışıklar ve düğmeler vb. çok fazla dikkatini çekmesidir.*" K36 ise bu durumu "*Işıklı harita hem dikkatlerini çekecek bir materyal hem de görsel olduğu için hatırlamaları daha kolay, öğrenme kolay, etkili ve kalıcı bir şekilde gerçekleşmiş olacak.*" cümleleri ile ifade etmiştir.

Film-video kullanımının gerekçelerine ilişkin K30 bu durumu "*Film materyali hazırlarım. Nedeni ise, nesil artık televizyona odaklı yaşadığı için daha çok dikkatlerini çeker. İlgi gösterirler diye düşünüyorum.*" derken K3 bu durumu "*Film-video üzerinden ders anlatmanın daha dikkat çekici ve akılda kalıcı olduğunu düşünüyorum.*" E21 ise bu durumu "*Filmin hazırlanması daha kolay ve çabuk hazırlayıp öğrenciyi film üzerinden anlatıp milli benliğimizle ilgili çokça duygusal ve maneviyat katacaktır.*" K2 bu durumu "*Film gibi yapılması fazla zaman almayan ve maliyeti düşük olan materyalleri tercih ederdim.*" cümleleri ile ifade etmiştir.

Albüm kullanımının gerekçelerine ilişkin E12 bu durumu "*Öğrencilerin dikkatini en iyi şekilde çekebilecek ve derslerin daha verimli geçmesini sağlayacaktır.*" K8 ise bu durumu "*Daha çok albüm gibi yapılması kolay olan, materyalleri hem zaman açısından hem de ekonomik anlamda daha rahat olduğu için tercih ederim.*" cümleleri ile ifade etmiştir.

Diorama kullanımının gerekçelerine ilişkin K3 bu durumu "*Diorama kullanımını bu da özellikle tarihi konuların öğrencinin gözünün önünde canlandırması daha kolay olur.*" K20 ise bu durumu "*Eğer zamanım varsa öncelik vereceğim materyal dioramadır. Çünkü öğrenciler yaşanmış bir olayın üç boyutlu bir şekilde görüp olayı daha iyi anlayıp kavrayabilirler.*" cümleleri ile ifade etmiştir.

Model-maket kullanımının gerekçelerine ilişkin K7 bu durumu "*Model kullanırdım, çünkü model bir nesneyi basitleştirip kavramsallaştırdığı için çocuğa somut bir şeylerle dersi anlatırsak öğrenme daha kolay gerçekleşir.*" K33 ise bu durumu "*Model- maketleri kullanırım. Bu materyalleri seçme nedenim hazırlamaları daha kolay ve daha az maddi harcamaları var. Daha kullanışlı ve pratik.*" cümleleri ile ifade etmiştir.

Histomap kullanımının gerekçelerine ilişkin K9 bu durumu “*Histomapta belirli bir konuda meydana gelen gelişmeleri, değişimleri ve ilerlemeleri bir bütün olarak ortaya koyduğu için öğrencilerin konuyu anlaması, kavraması ve zaman-kronolojiyi kavramasını kolaylaştırır.*” K21 ise bu durumu “*Buluşların tarihlerini hangi ülkelerde yapıldıklarını anlatmak için de histomap kullanırım. Çünkü histomapın hem hazırlaması kolay hem de büyük oranda kalıcılığı sağlayacaktır.*” cümleleri ile ifade etmiştir.

Grafik-diyagram kullanımının gerekçelerine ilişkin K29 bu durumu “*Çocukların oran-ölçek algısını geliştirebilmek grafiği doğru yorumlayabilmeleri için kullanırdım.*” K4 ise bu durumu “*Grafik materyallerini hazırlamak ve kullanmak istemem öğrencinin görsel anlamda daha iyi anlamasını ve dersi monoton değil, aktif bir şekilde işlemek istememde olurdu.*” cümleleri ile ifade etmiştir.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının ÖTMT Dersinin İçeriğine Neler Eklenmesine ve Nasıl İşlenmesi Gerektiğine İlişkin Önerileri

Görüş	f
İçerik gayet iyi eklenecek bir şey yok.	39
Yapılacak materyaller hakkında örnekler gösterirdim.	26
Materyal çeşitliliğini arttırdım.	24
Görsel ve işitsel materyaller kullanırdım.	21
Materyalleri kişilerin ilgi ve becerilerine göre dağıtırdım.	16
Değerlendirmeyi bireysel yapardım.	2
Materyal yaptırmayıp sadece teorik bilgi verirdim.	1
Toplam	129

Araştırmanın beşinci alt problemine ilişkin bulgulara ulaşmak amacıyla Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına “*Gelecek yıllarda ÖTMT dersinin içeriğine eklenmesini önerebileceğiniz etkinlikler nelerdir? Siz olsaydınız dersi nasıl işlerdiniz?*” sorusu sorulmuş ve öğretmen adaylarının bu soruya verdikleri cevaplar Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5 incelendiğinde öğretmen adaylarının yaklaşık yarısı (39) ÖTMT dersinin içeriğinin gayet iyi olduğunu eklenecek bir şey olmadığını ifade etmişlerdir. Öneri olarak dersin işleniş ile ilgili olarak yapılacak materyaller hakkında örnekler gösterirdim (26) sonrasında materyal sayısını ve çeşitliliğini artırma (24), görsel ve işitsel materyaller kullanma (21), yapılacak olan materyalleri kişilerin ilgi ve becerilerine göre dağıtma (16), değerlendirmeyi bireysel yapma (2) ve materyal yaptırmayıp sadece teorik bilgi verilmesi (1) şeklinde önerilerde bulunmuşlardır.

İçeriğe eklenecek bir şeyin olmamasına ilişkin olarak E16 bu durumu “*Dersi yine bu şekilde öğrencilere materyal hazırlatarak onların ilgi ve becerilerini arttırdım.*” K9 ise “*Eklenmesini önerebileceğim bir şey yok. Dersin işleniş ve düzeni gayet iyiydi. Ben olsam dersi yine bu şekilde yine böyle işlerdim.*” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Yapılacak materyaller hakkında örnekler gösterilmesine ilişkin E7 bu durumu “*Dersi öğrencilere önce hangi materyaller üzerinde çalışacağımız hakkında bilgi sahibi olması için bir hazırlanma aşamalarından oluşan broşürler dağıtarak ve üzerinde konuşarak anlatırdım.*” K26 ise “*Daha önceki yıllardan yapılan materyallerden kullanıp, kendi yapacakları materyalleri nasıl*

sunmaları gerektiğini, materyali nasıl kullanmaları gerektiğini göstererek yapardım.” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Materyal çeşitliliğini arttırılmasına ilişkin E9 bu durumu “Çanakkale Savaşı ile ilgili görsel materyaller getirilebilir, örneğin; mermi, asker kıyafetleri vb. gibi. Ne kadar görsel kullanırsak öğrenmeyi o kadar artırabiliriz.” K29 ise “ sadece hazırlanan materyal çeşidinin fazla olmasını isterdim ve hep bilindik değil de farklı materyal çeşitlerinin hazırlanmasını isterdim.” cümleleri ile ifade etmiştir.

Görsel ve işitsel materyaller kullanılmasına ilişkin E6 bu durumu “ Diğer yıllarda dersin içeriğine ek olarak işitsel materyaller konusu eklenebilir. Sadece gözle görmeyi denemek yerine daha etkili olacağı için sesli materyaller ya da alfabetik materyaller konabilir.” K25 ise “ Haritalara seslendirme koyulabilirdi. Mesela Çanakkale Savaşını anlatan haritaya ses koyulursa çocuk onu ders dışında dinleyerek te konuyu anlayabilir.” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Materyallerin kişilerin ilgi ve becerilerine göre dağıtılmasına ilişkin E1 bu durumu “Ben olsam materyali öğrencilerin yapabiliyor yapamama durumuna göre verirdim, bazı öğrenciler her materyali yapabileme kabiliyeti olmayabilir.” K47 ise “ Öğrencinin yapabileceği el becerisine uygun materyaller verilebilir. Öğrencilerin farklı yönlerini ortaya çıkarabilecek materyaller verilebilir.” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Değerlendirmenin bireysel yapılmasına ilişkin E24 bu durumu “Ekip çalışması gereken materyallerde kişinin katkısı ve çalışmasına göre puanlama yapılabilir, böylece herkesin emek vermesi ve çalışmaya katılması sağlanabilir.” K16 ise “ Uygulama kısmının süresini biraz uzatarak materyali gerçekten kimin yaptığını, kimin ise hazırda konduğunu tespit edilmiş olur ve buna göre değerlendirilir.” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

Materyal yaptırmayıp sadece teorik bilgi verilmesine ilişkin E3 bu durumu “Konu hazırlatmayıp, sadece materyalle ilgili bilgi verilmesini isterdim. Materyalin nasıl yapıldığı ve ne yapılmaması gerektiğine ilişkin ayrıntısına kadar bilgi isterdim.” cümleleri ile ifade etmişlerdir.

SONUÇ

ÖTMT dersinin gerekliliğine, bu dersin öğretmenlik mesleğine sağladığı katkılara, bu dersle ilgili hangi materyallerin hazırlanması gerektiğine ilişkin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinin alındığı bu çalışmada;

Öğretmen adaylarından ÖTMT dersinin yeri ve gerekliliğine yönelik olarak alınan cevaplar doğrultusunda elde edilen sonuçlar Öztürk ve Öztürk Zayımoğlu (2015) ve Çelikkaya (2017) tarafından tarih öğretmen adayları ile yapılan çalışmada konunun daha iyi anlaşılmasını sağlaması, öğretmenin işini kolaylaştırması, planlı ve sistemli çalışmaya katkı sağlaması, öğrencinin kendisinde var olan yeteneğin farkına varabilmesine yardımcı olması yönlerinden benzerlik göstermekte olup Öztürk ve Öztürk Zayımoğlu'ndan (2015) dersin eksikliğini tamamlaması, dersi zevkli ve eğlenceli hale getirmesi, öğrencinin el becerilerini geliştirmesi, öğrencinin aktif hale gelmesini sağlaması ve öğretmenin iletişim becerisini geliştirmesi sonuçları ile farklılık göstermektedir. Bununla birlikte, öğretmen adayları alan yazında (Yalın, 2010: 82-90) öğretimde materyal hazırlama ve kullanmanın önemine ilişkin belirtilen “zamandan tasarruf sağlama, güvenli gözlem yapma imkânı sağlama, çoklu öğrenme ortamı sağlama, farklı zamanlarda birbiriyle tutarlı içeriğin sunulmasını sağlama, tekrar kullanabilme” gibi özelliklere değinmemişlerdir.

Öğretmen adayları ÖTMT dersinin öğretmenlik meslek bilgisine katkılarını *en çok* farklı materyallerle nasıl verimli ders işleneceğini öğretmesi, *en az* da el becerilerini geliştirmesine katkı sağlaması olarak ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra sağlamış olduğu diğer katkılar arasında ise konuya uygun materyal seçmeyi/yapmayı öğretmesi, materyaller ile dersin eğlenceli hale nasıl gelebileceğini öğretmesi, özgüvenini arttırması, iletişim becerilerini geliştirmesi, öğretmenlik mesleğini öğretmesi, planlı ve disiplinli çalışmayı öğretmesi, alan bilgisi eksikliklerinin farkına varmayı sağlaması olarak ifade etmişlerdir. Farklı branşlardaki öğretmen adayları ile yapılan çalışmalarda (Acer, 2011; Çalışoğlu, 2015; Çelikkaya, 2017; Geçer Kolburan, 2010) benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Öğretmen adaylarının ÖTMT dersinde materyal yaparken zorlandıkları konular Öztürk ve Öztürk Zayımoğlu (2015) ve Çelikkaya (2017) tarafından yapılan çalışmalar ile *en çok* materyal yapımı ve materyal tasarımı aşamaları yönünden *en az* ise grup üyelerinin anlaşamaması yönünden benzerlik göstermekte olup materyalin sunum aşamasında karşılaşılan güçlük yönünden farklılık göstermektedir. Çalışoğlu (2015) tarafından sınıf öğretmen adayları üzerinde yapılan çalışmada, öğretmen adaylarının konularını anlatırken materyal bulmakta zorlandıkları ve slayt ile ilgili sıkıntı yaşadıkları belirlenmiştir. Özer ve Tunca (2014) tarafından yapılan çalışmada ise Yabancı Diller, Okulöncesi, Resim-İş ve Beden Eğitimi öğretmen adayları, materyali hazırlarken karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin *en çok* kullanılan malzemeden kaynaklı güçlüklerle vurgu yapmışlardır. Materyalin tasarım aşamasında karşılaşılan sorunları *en çok* araştırma yoluyla çözmeye çalışırken yapım aşamasında ise karşılaşılan sorunları *en çok* deneme-yanılma yoluyla çözmeye çalışmışlardır.

Öğretmen adayları en çok harita materyalini en az ise grafik-diyagram materyalini kullanmayı tercih etmişlerdir. Bunları sırasıyla film-video, albüm, diorama, maket-model, histomap materyalleri takip etmektedir. Çelikkaya (2017) tarafından yapılan çalışmada da benzer materyalleri kullanmaları bakımından benzerlik göstermekte olup, harita, grafik-diyagram bakımından farklılık göstermektedir. Haritalar, soyut kavramları somutlaştırması, sembollerle bilginin kalıcı olmasını ve konuyu daha rahat, kolay öğretmesi açısından görsel bir materyaldir. Çalışmaya bakıldığında öğretmen adayları da harita materyalini kullanarak dikkat çekmek istediklerini konuyu daha kalıcı, iyi ve ayrıntılı öğretmeleri, konunun öğretilmesini kolaylaştırması, dersi zevkli hale getirmesi ve bozulmadan tekrar kullanılabilir olmasından dolayı tercih edeceklerini belirtmişlerdir. Materyallerin tercih sebeplerine ilişkin olarak ortak olarak dikkat çekici olmaları, bilginin kalıcılığını arttırması, konunun öğrenilmesini kolaylaştırması gibi gerekçeler ileri sürülmüştür.

Histomap aynı zaman diliminde farklı yerlerde farklı ülkelerde meydana gelen gelişmelerin karşılaştırmalı olarak gösterildiği bir zaman cetvelidir. Öğretmen adayları histomap materyalini kullanmada zaman ve kronoloji becerisini algılamasını, konunun kalıcı olmasını ve hazırlanması kolay olması nedenleriyle kullanmayı istemişlerdir.

Bir veriyi görselleştirmeye yarayan diyagramlar ise daha özet bilgiler içerirken sadece rakamları değil, bir olay veya olguyu da ifade edebilir. Akış şemaları, en sık kullanılan diyagramlardır. Grafikler kolayca anlaşılabilen, konuyu somutlaştıran, kalıcı öğrenme sağlayan araçlardır. Rakamsal değerlerin akılda tutulmasını, rakamlar arasındaki ilişkinin kolayca görülmesini de sağlar (Kaya, Dağ, Koçak, Yıldırım ve Ünal, 2014:25). Öğretmen adayları grafik-diyagram materyalini kullanmada konunun daha iyi anlaşılmasını sağlama ve dersi zevkli hale getirmesi nedenleriyle kullanmayı istemişlerdir. Öğretmen adayları

ÖTMT dersinin içeriğinin yeterli olduğunu, eklenecek bir şey olmadığını ifade etmişlerdir. Ders işlenişi ile ilgili olarak yapılacak materyallerle ilgili örnekler gösterme, materyal sayısını ve çeşitliliğini artırma, görsel ve işitsel materyalleri daha çok kullanma, yapılacak olan materyalleri kişilerin ilgi ve becerilerine göre dağıtma, materyal kullanımı sonrası değerlendirmeyi bireysel yapma ve materyal yaptırmayıp sadece teorik bilgi verme gibi önerilerde bulunmuşlardır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda bir takım önerilerde bulunulabilir:

- Elde edilen bu sonuçların uygulama sahasında göz önünde bulundurulması ÖTMT dersinin daha verimli olmasına katkı sağlayabilir.
- Birden fazla üniversitenin dâhil edildiği daha geniş örneklem ile daha fazla sayıda maddelerin yer aldığı ölçek(ler) kullanılarak nicel ve nitel verilerin birlikte kullanıldığı araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acer, D. (2011). Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Materyal Geliştirme Dersine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi, *İlköğretim Online*, 10(2), 421-429.
- Alım, M. (2015) Coğrafya Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Tasarımı/Geliştirme Dersinde Elde Ettikleri Kazanımlar, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 20(33), 1-10.
- Bektaş, F., Nalçacı, A. ve Erçoşkun, H. (2009). Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Geliştirme/Tasarımı” Dersinin Kazanımlarına İlişkin Görüşleri, *Kuramsal Eğitimbilim*, 2(2), 19-31.
- Çalışoğlu, M. (2015). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Dersine İlişkin Görüşleri, *Current Research In Education*, 1(1), 23-32.
- Çelikkaya, T. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretim Araç-Gereç ve Materyallerini Kullanma Düzeyleri, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 73-105.
- Çelikkaya, T. (2017). Pedagojik Formasyon Alan Tarih Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Tasarımı Dersine İlişkin Görüşleri, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(25), 510-542.
- Demircioğlu, İ. H. (2014). Tarih Öğretimi, Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Tasarımı İ. H. Demircioğlu Ve İ. Turan (Eds.), *Tarih Öğretimde Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Tasarımı* (s.1-12), Ankara: Pegem Akademi
- Geçer Kolburan, A. (2010). Teknik Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojisi Ve Materyal Geliştirme Dersine Yönelik Deneyimleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. 7(2), 1-25.
- Gültekin, M. (2002). Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi Kapsamında İlköğretime Öğretmen Yetiştirme”, *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1-2), 49-65.
- Gündüz, Ş. ve Odabaşı, F. (2004). Bilgi Çağında Öğretmen Adaylarının Eğitiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme Dersinin Önemi. *The Turkish Online Journal Of Educational Technology*, 3(1), 43-48.

Güneş, G. ve İskenderoğlu Aydoğdu, T. (2014). İlköğretim Matematik Öğretmeni Adaylarının Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Tasarımı Dersine Yönelik Yaklaşımları, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi GEFAD*, 34(3), 469-488.

Kaya, M. K., Dağ, Ö., Koçak, E., Yıldırım, T. ve Ünal, M.(2014) İlköğretim Sosyal Bilgiler 4 Öğretmen Kılavuz Kitabı, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Miles, M. B. Ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis* (2nd Ed.). Thousand Oaks, London: Sage Publications.

Nalçacı, A. ve Ercoşkun, M. H. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Materyaller. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 141-154.

Özer, Ö. ve Tunca, N. (2014). Öğretmen Adaylarının Materyal Hazırlama Ve Kullanmaya Yönelik Görüşleri. *Route Educational And Social Science Journal*, 1(3), 214-229.

Öztürk, T. ve Öztürk Zayimoğlu, F. (2015). Tarih Öğretmen Adaylarının “Öğretim Teknolojisi Ve Materyal Tasarımı” Dersine Yönelik Uygulamaları İle Görüşlerinin İncelenmesi, *Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 63-78.

Sarıtaş, M. (2007). “Öğretimde Yararlanılan Araç-Gereçler ve Etkili Kullanımı”, M.Sarıtaş (Ed.), *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı (1. Baskı)*, (S.55-81). Ankara: Pegem Akademi

Şahin Yanpar, T. ve Yıldırım, S. (1999). *Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Anı.

Sevim, O. (2014). Disiplinler Arası Materyal Geliştirme Sürecinin Türkçe Öğretmen Adaylarının Öğretim Tasarımı Başarılarına Ve Üst Bilişsel Farkındalıklarına Etkisi. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic* 9(9), 897-913. Doi Number: 10.7827/Turkishstudies.70847

Yalın, İ. H. (2010). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, (22.Basım)* Ankara: Nobel Dağıtım.

Yaman, H. (2007). Türkçe Öğretmeni Adaylarının “Öğretim Teknolojileri Ve Materyal Geliştirme” Dersi Bağlamında Türkçe Öğretiminde Teknoloji Kullanımına İlişkin Yeterlik Ve Algıları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 57-71.

Yıldırım, A. ve Şimsek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (10. Genişletilmiş Baskı)* Ankara: Seçkin

Yin, R. K. (1989). *Case Study Research: Design And Methods*. Sage Publications. Retrived From

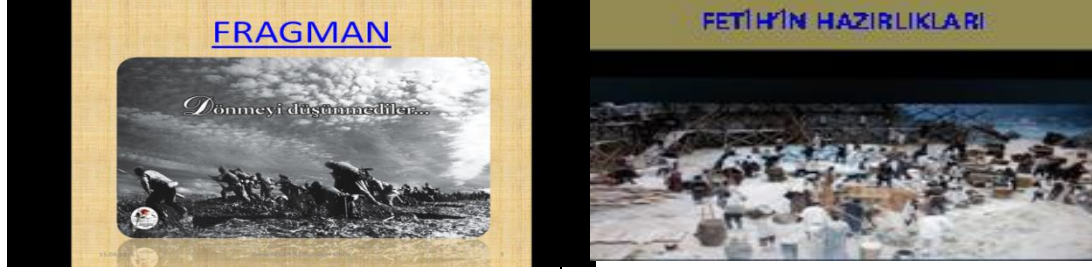
https://books.google.com.tr/books/about/Case_study_research.html?id=gxy2AAAAIAAJ&redir_esc=y

Yüksek Öğretim Kurulu [YÖK]. (2007a). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri(1982-2007)*. Ekim 29, 2016, Tarihinde Erişilmiştir: URL: <http://www.yok.gov.tr/web/guest/yayinlarimiz>

Yüksek Öğretim Kurulu [YÖK]. (2007b). *Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları* Ekim 29, 2006 Tarihinde Erişilmiştir: URL:http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYR_x/10279/49875

Ekler

1-Film –Video Örneği

Çanakkale Savaşı

İstanbul'un Fethi

2-Maket –3-Model Örnekleri

İzmir saat kulesi

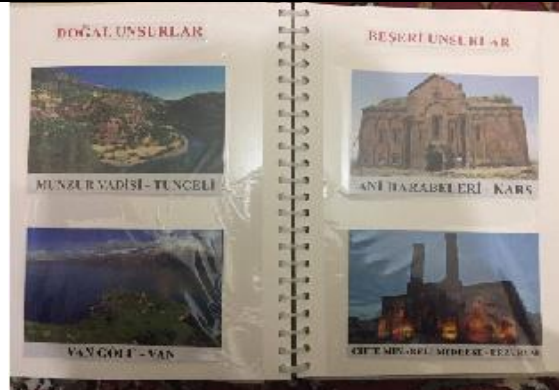

Yerleşim yerleri

4-Albüm Örnekleri

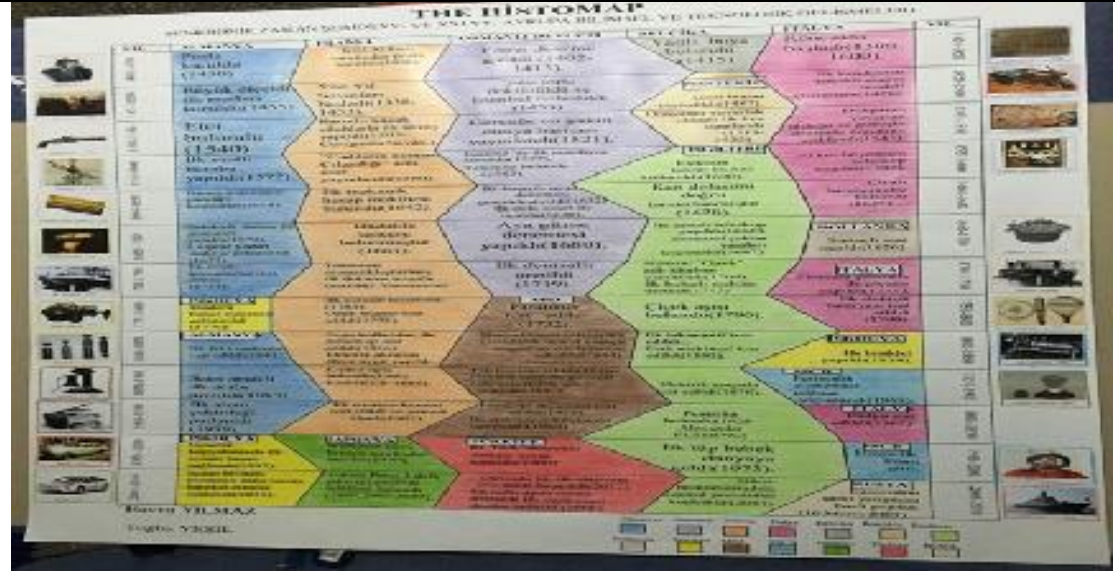

Osmanlı Askeri Teşkilatı

Doğal ve Beşeri Unsurlar

5-Histomap Örneği

15-19 yy. Avrupa'daki Bilimsel Gelişmeler

6-Kavram Karikatürü Örnekleri

Teokrasi Kavramına İlişkin Kavram Karikatürü

7-Gazete – Medya Örnekleri

8-Diorama Örnekleri

Çanakkale Cephesi

İstanbul'un Fethi

9-Işıklı Harita Örneği

Türkiye Ürün Haritası

10-Kabartma Harita Örneği

Türkiye Deprem Haritası